

TÜRKİYE MUHASEBE STANDARTLARININ FAKTORİNG MUHASEBE İŞLEMLERİNE ETKİLERİ VE UYGULAMADA İSKONTOLU FAKTORİNG İŞLEMLERİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ*

Doç. Dr. Vedat EKERGİL**

Anadolu Üniversitesi, AÖF, (vekergil@anadolu.edu.tr)

Arş. Gör. Fevziye KALIPÇI ÇAĞIRAN

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, İİBF, (fevziye.kalipci@omu.edu.tr)

ÖZET

Günümüzde işletmelerin en önemli sorunlarından birisi likidite sorunudur. İşletmeler likidite darboğazından kurtulmak ve hayatta kalabilmek için alternatif finansman tekniklerinden biri olan faktoringe başvurmaktadır. Türkiye’de faktoring sektörü incelendiğinde, faktoring türleri arasında en yoğun olarak iskontolu faktoring türünün talep edildiği görülmektedir. Literatür incelendiğinde, faktoring işlemlerinin muhasebeleştirilmesi genellikle faktoring şirketlerinden finansman sağlayan müşteriler tarafından yapılan muhasebe kayıtlarına yöneliktir. Faktoring şirketlerinin işlemlerine yönelik muhasebeleştirilme ise, genellikle teorik esaslara dayanmaktadır. Ancak uygulamada iskontolu faktoring işlemlerinin muhasebeleştirilmesinde farklılıkların olduğu gözlemlenmektedir. Bu çalışmada, Türkiye Muhasebe Standartları sonucunda yürürlüğe giren faktoring şirketleri için Tekdüzen Hesap Planıyla bağlantılı olarak uygulama ortaya konulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Faktoring, İskontolu Faktoring İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi, Türkiye Muhasebe Standartları, Faktoring Muhasebesi.

EFFECTS OF TURKISH ACCOUNTING STANDARDS ON FACTORING TRANSACTIONS ACCOUNTING AND ACCOUNTING OF DISCOUNTED FACTORING TRANSACTIONS IN PRACTICE

ABSTRACT

Liquidity problem is one of the most important problems of businesses. Companies use factoring as one of the alternative financing techniques in order to survive and to get rid of liquidity bottleneck. When factoring industry in Turkey is examined, it is found out that discounted factoring is the most demanded type of factoring. In the literature, accounting of factoring transactions are usually made by customers who finance factoring companies. The accounting of transactions of factoring companies is usually based on theoretical principles. However, in practice it is observed that there are some differences for accounting of discounted factoring transactions. In this study, the application is disclosed in relation to the Uniform Chart of Accounts for factoring companies based on Turkey Accounting Standards.

Keywords: Factoring, Accounting of Discounted Factoring Transactions, Turkey Accounting Standards, Factoring Accounting.

* Bu çalışma Anadolu Üniversitesi SBE’de yazılan “Türkiye Muhasebe Standartlarının Faktoring İşlemleri Muhasebesine Etkileri ve İskontolu Faktoring İşlemlerinin Bir İşletmede Uygulanması” adlı yüksek lisans tezini temel almaktadır.

** Başlıca Yazar

1. Giriş

Türkiye’de; 1-249 arasında personel çalıştıran ve yıllık net satış hasılatı veya yıllık bilanço toplamı 40.000.000 lirayı aşmayan işletmeler personel sayılarına göre mikro, küçük veya orta büyüklükte işletme (KOBİ) olarak tanımlanmaktadır. Türkiye’de faaliyet gösteren 2,7 milyon KOBİ bulunmaktadır ve KOBİ’ler toplam girişim sayısının %99,8’ini oluşturmaktadır (<http://www.tuik.gov.tr/PreHaber/Bultenleri.do?id=21864>). İşletmelerin çok büyük bir kısmını ve dünya ekonomisinin omurgasını oluşturan KOBİ’ler, ayrıca dünya ekonomisinin de lokomotifi niteliğindedir. Sosyal Güvenlik Kurumu’nun istatistiklerine göre Ocak 2014 itibariyle Türkiye’deki işyerlerinin %63,3’ü üç kişiden az veya %86’sı 10 kişiden az kişi ile çalışmaktadır. KOBİ’ler; faaliyetlerini genişletmek, yeni ürünler geliştirmek, yeni üretim tesisleri veya insan kaynaklarına yatırım yapabilmek için finans kaynaklarına ihtiyaç duymaktadır. Finansal krizle birlikte piyasada likidite seviyesinin azalması ve bankalar tarafından dayatılan kısıtlayıcı şartlar nedeniyle, KOBİ’ler için faktoring önemli bir finansal alternatif niteliğindedir (Vasilescu, 2010:19).

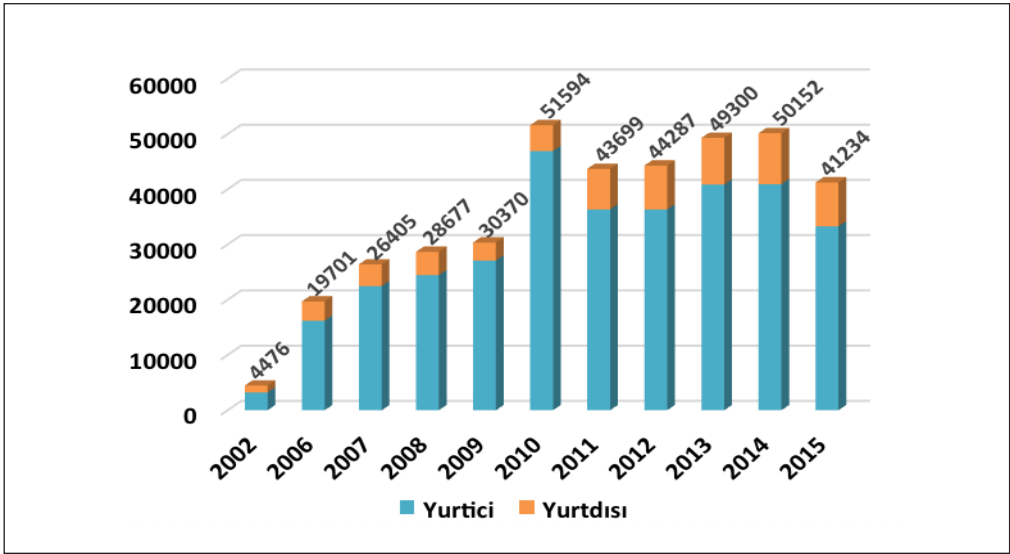
Factoring; KOBİ’lere sermaye ve likidite sağlayan, nakit akışını kolaylaştıran ve fon yaratmada işlem hızının yüksek, belge ibrazının ise kolay olduğu bir finansman tekniğidir. Faktoring şirketleri tarafından; alacakların takip, tahsil, garanti edilmesi, finansman sağlama, kredi istihbaratı yapılması, pazar araştırması, ticari riskleri üstlenme ve muhasebe kayıtlarını tutma gibi hizmetler işletmelere sunulabilmektedir. 2012 yılı sonrasında Türkiye’de yaşanan ekonomik olumsuzluklar nedeniyle, faktoring şirketlerinin mikro işletmelere de ağırlık vermeye başladıkları gözlemlenmektedir. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu’na (BDDK) göre; Mart 2014 itibariyle, KOBİ’ler toplam kredi hacminin %26’sını (285 milyar lira) talep etmiş ve kredi talebindeki yıllık artış hızı da %31,5 olmuştur. Bu koşullarda KOBİ’ler için faktoring şirketleri tarafından sağlanan fonun önemi daha iyi anlaşılmaktadır. Fonlamanın ötesinde faktoring şirketlerinin profesyonel kredi yönetimi vermesi ile KOBİ’ler, diğer rakipleri karşısında öne çıkabilmektedir (http://www.fkb.org.tr/Sites/1/upload/files/FAKTORING_SEKTORU_FKB_Web_Sayfasi-307.pdf).

Factoring sektörü; toptan-perakende ticaret, enerji ve inşaat gibi sektörlerde yoğunlaşmakta ve KOBİ’lerle yoğun bir şekilde çalışarak yüksek risk almaktadır. BDDK’nın yaptığı tüm bu değişiklikler, sektörün ekonomideki hassas konumundan kaynaklanmaktadır. Nitekim 2012 yılında çıkarılan kanun ile faktoring şirketlerinin “nakden ve her türlü muvazaadan arı olarak ödenmiş sermayesinin en az 20 milyon Türk Lirası olması” kârlılık sorunu yaşayan birçok faktoring şirketinin sektörden ayrılmasına neden olmuştur. 2015 döneminde 10 faktoring şirketi faaliyetlerini durdurma kararı almıştır. Böylece 2006 yılından bugüne kadar faaliyet izni çeşitli nedenlerle iptal edilen faktoring şirketi sayısı 50’ye yaklaşmıştır. Türkiye’de 2015 yılı sonu itibariyle faaliyet gösteren faktoring şirketi sayısı 66’dır (http://www.fkb.org.tr/Sites/1/upload/files/Factoring_Sektoru_Ozet_Finansal_Veriler_2015_12v2-1203.pdf). Sektördeki işletme sayısındaki hacimsel küçülme müşteri ve şube sayısını etkilememesine rağmen, sektörde ciro açısından bir küçülmeye de neden olduğu Şekil 1’de görülmektedir (<http://www.pressreader.com/turkey/ekonomist/20160103/281702613694375/textview>).

Şekil 1’de faktoring sektöründe genellikle yurtiçi faktoring işlemlerine ağırlık verildiği görülmektedir. Özellikle 2011 yılından sonra yurtdışı faktoring işlemlerinde bir artış olduğu görülse de, yurtiçi faktoringin önemini koruduğu görülmektedir.

Türkiye’deki faktoring şirketlerinin finansal tabloları incelendiğinde; faktoring işlemlerinin “iskontolu faktoring” ve “diğer faktoring” başlıkları altında izlendiği görülmektedir. Finansal tabloların dipnotlarında ise; “yurtiçi faktoring” ile “ihracat ve ithalat faktoring” türlerinde finansal bilgiler gösterilmektedir.

Şekil 1. Türkiye’de Faktoring Sektörünün Ciro Gelişimi (Milyon USD)

Kaynak: https://fci.nl/downloads/annual_review_2015.pdf; http://fkb.org.tr/Sites/1/upload/files/Factoring_Sektoru_Ozet_Finansal_Veriler_2015_12-1185.pdf

Tablo 1’de Türkiye’deki faktoring sektörünün yıllar itibariyle faktoring alacaklarının yüzdesel dağılımı yer almaktadır.

Tablo 1: Faktoring Alacaklarının Yıllar İtibariyle Yüzdesel Dağılımı

	2012	2013	2014	2015
Yurtiçi Faktoring Alacakları	%91,48	%91,40	%91,81	%90,17
İhracat ve İthalat Faktoring Alacakları	%9,31	%9,34	%8,03	%10,32
Diğer Alacaklar	%0,00	%0,21	%0,69	%0,41
Takipteki Faktoring Alacakları	%4,87	%4,89	%5,01	%5,75
Brüt Faktoring Alacakları	%105,66	%105,63	%104,85	%106,23
(-) Takipteki Faktoring Alacakları Değer Düşüklüğü Karşılığı	-%4,01	-%4,11	-%3,72	-%4,68
(-) Kazanılmamış Gelirler	-%1,65	-%1,74	-%1,82	-%1,96
FAKTORİNG ALACAKLARI, net	%100,00	%100,00	%100,00	%100,00

Kaynak: TCMB Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerinin İstatistikleri, Eylül 2015, 2015-4.

2012-2015 yılları itibariyle faktoring alacakları incelendiğinde sırasıyla; 16.469.420.000 TL, 20.298.450.000 TL, 25.214.120.000 TL ve 25.366.950.000 TL olarak gerçekleştiği görülmektedir. Faktoring alacaklarının, aktif toplamı içindeki payı 12/2015'de %93,6 ve 12/2014'de %93,2 düzeyindedir (http://fkb.org.tr/Sites/1/upload/files/2015_04_FactoringSektor_DegerlendirmeRaporuUYE-1192.pdf). Faktoring şirketlerinin toplam faaliyetlerinin en az %90'ı yurtiçi faktoring şeklindedir ve takipteki faktoring alacakları da göz önünde bulundurulduğunda bu oran daha da yükselmektedir. Yurtiçi faktoring alacaklarının dağılımı ise Tablo 2'de gösterilmektedir.

Tablo 2: Yurtiçi Faktoring Alacaklarının Yıllar İtibariyle Yüzsese Dağılımı

	2012	2013	2014	2015
İskontolu Faktoring Alacakları, net	%47,84	%49,93	%48,35	%48,11
Diğer Faktoring Alacakları, net	%51,30	%49,07	%49,67	%50,41
Takipteki Alacaklar, net	%0,86	%0,79	%1,29	%1,07
Diğer Alacaklar, net	%0,00	%0,21	%0,69	%0,41

Kaynak: TCMB Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerinin İstatistikleri, Eylül 2015, 2015-4.

Türkiye'deki faktoring şirketlerinin bilançoları incelendiğinde, toplam faktoring alacaklarının ortalama %48'i iskontolu faktoring işleminden oluştuğu görülmektedir. Faktoring şirketi bazında düşünüldüğünde 47 faktoring şirketi faaliyetlerinin tamamını iskontolu faktoringten sağlarken, 15 faktoring şirketi faaliyetlerinin tamamını veya %50'sinden fazlasını diğer faktoring faaliyetlerinden sağlamaktadır. Benzer şekilde Türkiye'deki faktoring şirketleri esas faaliyet gelirlerinin; %58'ini iskontolu faktoring alacaklarından aldıkları faizlerden ve %6'sını iskontolu faktoring alacaklarından aldıkları ücret ve komisyonlardan elde etmektedir. Bu durumda Türkiye'de faktoring şirketlerinin faktoring işlemlerini Türk Parası'na dayalı iskontolu faktoring olarak gerçekleştirdiği sonucuna ulaşılabilir. (<http://fkb.org.tr/raporlar-ve-yayinlar/raporlar/uye-bagimsiz-denetim-raporlari/>) İskontolu faktoring işlemlerinin muhasebeleştirilmesine ilişkin birçok teorik çalışma söz konusudur. Ancak sektörde muhasebeleştirmeye yönelik farklılıklar bulunmaktadır ve bu çalışmada bu farklılıklar ortaya konulacaktır.

2. Yöntem

Bu çalışma, bir tanımlayıcı araştırmadır. Bilindiği gibi tanımlayıcı araştırmalar, araştırma probleminin özelliklerini ve oluş sıklığını belirleme, problem üzerinde etkili olan değişkenlerle bu değişkenlerin önem derecelerini ortaya çıkarma, problemin ortaya çıkış şeklini tahmin etme ve değişkenler arasındaki ilişkileri saptayarak genellemelere ulaşmak için yapılır. Bu araştırmadaki amaç, nedensel ilişkiler kurup genelleme yapmak, sistemleştirerek sınıflandırma ve tahminlerde bulunmaktır (İslamoğlu & Alınacı, 2013:40).

Araştırma problemi, faktoring sektörünün Türkiye'deki yerinin tespit edilmesi ve Türkiye Muhasebe Standartları/Türkiye Finansal Raporlama Standartları'nın (TMS/TFRS) faktoring işlemleri muhasebesine etkilerinin incelenmesidir. Araştırma problemine bağlı olarak

uygulama ve literatür karşılaştırmasının ortaya konulması çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Çalışmanın temel varsayımı, şirketlerden alınan verilerin tümüyle gerçek ve doğru olduğudur.

Factoring şirketleri hukuki açıdan BDDK'ya bağlı iken, aynı zamanda Finansal Kurumlar Birliği'nin de üyesidirler. Türkiye'de factoring şirketleri bankaların iştiraki veya bağımsız olarak faaliyet gösteren 66 işletmeden oluşmaktadır. Bu çalışmada, bir banka iştiraki ve bağımsız olarak faaliyet gösteren iki factoring şirketinin muhasebe belgelerinden yararlanılmaktadır.

3. Literatür Taraması

“Faktor” kelimesi Latince kökenli bir kelimedir ve “aracı, komisyoncu, bir başkası hesabına hareket eden ya da faaliyette bulunan kişi” anlamına gelmektedir (Silverman, 1949:596). Faktor kelimesinden türeyen ve aslı Latince'den gelen İngilizce bir sözcük olan factoring ise bütün batı dillerinde olduğunda gibi Türkçe'ye de aynen girmiş ve kullanılmaya başlanmıştır. Türk hukukunda ve işletme alanında “factoring” terimine Türkçe karşılık bulma çabaları gözlenmiştir. Factoring terimini; Akyol (1984) “genel alacak tahsili sözleşmesi”, Tekinalp (1985) “alacak satın alınması ve takibi işlemi” ve Akgüç (1989) ise “alacak hakkının satışı” olarak adlandırmıştır. Ancak bu ifadeler factoring terimini açıklasa da uzun ve terim niteliği taşımadığı için kabul görmemiştir (Tuncer, 1991:16).

Birden çok fonksiyona sahip olan factoring için literatürde evrensel olarak kabul edilen bir tanım yoktur. Soufani (2001), factoringi; “mal satışı ya da hizmet sunumundan kaynaklanan alacakların factoring şirketi tarafından satın alınması ve alacakların ödenmeme riskinin üstlenilmesi, muhasebe kayıtlarının tutulması ve alacağın tahsilini içeren finansal bir süreç” olarak tanımlarken, Vasilescu (2010) “işletme sermayesi finansmanı, kredi riski koruması, alacak tahsilat hizmetleri ve muhasebe kayıtlarının tutulması işlevlerini bir araya getiren tam bir finansal paket” olarak açıklamaktadır.

Bu tanımlardan hareketle factoring kavramı şöyle tanımlanabilir: “Kredili satış yapan işletmelerin, bu satışlar sonucu ortaya çıkan kısa vadeli alacak haklarının factoring şirketi tarafından satın alınması esasına dayanan ve alacağın bu kuruluşlar tarafından tahsil edilmesi, satıcıya vadeden önce ödemede bulunma, alacağın tahsil edilememe riskini üzerine alma, alacakla ilgili satıcının muhasebe kayıtlarının tutulması işlevlerinden bir veya daha fazlasını yerine getiren bir finansman yöntemidir”.

Bankaların, ekonomik ve finansal kriz ortamlarında kredi vermekte istekli olmamaları işletmelerin vadeli satışlardan doğan alacaklarını; hızlı bir şekilde tahsil etme, finansman problemlerini ortadan kaldırma ve takip işleminden kurtulma amacıyla factoring şirketlerine devretmelerine sebep olur (Ege vd., 2012:163). Faaliyet döngüsünü kısaltarak ekonominin canlanmasına katkı sağlayan factoring, ayrıca borç ve alacak zincirini de ortadan kaldırmaya çalışmaktadır. Bu amaçla Dünya'da factoring cirosu bakımından lider konumda olan Çin'de yeni bir model üzerinde çalışılmaktadır (Chen vd., 2014:103). Finansal krizden sonra Romanya ve Türkiye gibi ülkeler, factoringi geliştirme ve hukuki alt yapısını tamamlama mücadelesi içindedir (Stanciu vd., 2013:419; Orheian, 2012:3; Sarıgül, 2012). Bununla birlikte bankaların yüksek faiz oranlı kredilerine alternatif bir finansal araç olan factoringi kullanmayan Nijerya

gibi ülkeler de söz konusudur. Ham petrole bağlı olan Nijerya ekonomisinde ihracatçı durumunda olan devlet yönetimi faktoringe ihtiyaç duymamaktadır (Alayemi vd., 2015:506).

Küçük bir yelkenli tekne ile Dünya turu yapılabilir, ancak iyi bir yönetimle. Türkiye 1990'lı yıllardan itibaren birçok ekonomik ve finansal krizle karşı karşıya kalmıştır. Bu krizlerden en fazla etkilenen kesim ise mikro, küçük ve orta büyüklükteki işletmeler olmuştur. KOBİ'ler varlıklarını sürdürebilmek için, faktoring gibi uzman bir kadronun desteğine ihtiyaç duymaktadır. Salaberrios (2016) doktora tezinde, küçük işletmelerin başarısız olmalarının birçok nedeni olduğunu, ancak bu nedenler içinde finansal bilgi eksikliğinin en önemlisi olduğunu belirtmektedir. Faktoring kullanımının; işletme sahibinin kredi uygunluğu, kâr marjı ve üçüncü taraf ilişkisi konularında küçük işletmeler üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu ileri sürmektedir. Ayrıca çalışmada küçük işletmelerin geleneksel finansman seçenekleri için uygun olmadığı sonucuna da ulaşılmıştır.

Tanrısever (2015) ters faktoringde, KOBİ'lerin sermaye erişiminde önemli bir araç olduğunu belirtmektedir. Nakit akışındaki dalgalanma, çalışma sermayesi politikası, dış finansman maliyetindeki fark, ödeme dönemini uzatma, risksiz faiz oranı koşulları ile faktoring arasında doğrudan ilişki olduğunu belirtmiştir. Farag (2013) ise işletmelerin faktoring sistemini kullanma kararları ile finansal güçleri arasında doğrusal bir ilişkinin olmadığını, ancak uluslararası ticaret yapan işletmeler için faktoring sisteminin çok daha uygun olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Aydın (2011), İbicioğlu (2006), Gürsoy (2010) gibi birçok çalışmada, faktoring işlemlerinin muhasebeleştirilmesi, faktoring işletmesinden hizmet alan müşterinin kayıtlarına yönelik gerçekleştirilmektedir. Kaya & Gerekan (2011) satıcı işletmenin ve faktoring şirketinin faktoring sürecinde yapması gereken muhasebe kayıtlarının nasıl olması gerektiğine ilişkin teorik bilgi vermektedir. Toroslu (2014), Yılmaz (2012), Yolcu & Sağlam (2013) çalışmalarında faktoring şirketlerinin iskontolu faktoring işlemlerine ilişkin muhasebeleştirme işlemleri Tebliğ kapsamında yapılsa bile, şirketlerin uygulanması teoriden bazı noktalarda ayrılmaktadır. Çalışmada özellikle teori ile uygulamanın ayrıldığı noktalara odaklanılmaktadır.

4. Faktoring Fonksiyonları

Faktoring, işletmeler için bir finansman yaratma seçeneğidir. Özellikle Türkiye'de bankalardan kredi sağlamada güçlük yaşayan ya da likite hızlı bir şekilde ulaşmak isteyen işletmelerin faktoringi daha fazla tercih ettikleri görülmektedir. Faktoring şirketleri; işletmelerin yurtiçi ve yurtdışı mal satışı ve/veya hizmet sunumundan doğan veya doğacak vadeli alacakların faktoring şirketine temlik edilmesiyle işletmelere “finansman”, “garanti” ve “tahsilat” hizmetleri sağlamaktadır. Faktoring müşterisi, faktoring hizmetlerinden yararlanan taraftır. Malı veya hizmeti vadeli olarak satan ve bu satış sonucunda ortaya çıkan alacaklarını faktoring şirketine devreden kişi veya kuruluştur. Borçlu ise, bu süreçte faktoring müşterisi ile ticari faaliyette bulunan işletmedir. Bu nedenle de temlik konusu alacağın borçlusudur.

Faktoring şirketleri finansman, hizmet ve teminat olmak üzere üç temel fonksiyona sahiptir. Faktoring hizmetlerinin en büyük özelliği, farklı kurumlardan alınabilecek olan bu hizmetlerin tek bir kurum tarafından bir arada verilebilmesidir (Boran, 1998:17). Finansman fonksiyonu, faktoring şirketine temlik edilen alacağın vade tarihinden önce belli bir miktarı ya

da tamamının müşterisine ödenmesiyle müşterinin nakit ihtiyacının giderilmesidir. Bu nedenle faktoring, kredili satış yapan işletmeler için bir tedarikçi finansman şekli olarak da söylenebilir (Klapper, 2006:3112). Hizmet fonksiyonu, faktoring şirketi garantisini altında olan ya da olmayan tüm alacaklar için müşteri adına vade takibi, tahsili ve ilgili raporlama hizmetlerinin yürütülmesidir. Ayrıca alacaklara ilişkin; kredi kontrolleri, piyasa istihbaratlarının yapılması, kredi yönetimi gibi hizmetler de gerçekleştirilmektedir. (Toroslu, 2000:138). Teminat fonksiyonu (garanti), keşidecinin ödeme güçlüğü çekmesi veya iflası gibi sebeplerle alacağın ödenmeme riskinin üstlenilmesidir. Bu şekilde alacakların tahsil edilememesi riski müşteriden faktoring şirketine geçmektedir. Böyle bir durumda faktoring şirketinin müşterisine rücu hakkı bulunmamaktadır (Ercan, 1991:68). Temelde faktoring şirketleri için fonlama maliyetleri önem arz etmekle birlikte aldıkları riskleri yönetebilme yetenekleri yılsonu performanslarını belirler. Faktoring şirketleri aldığı riski azaltabilmek için alacakları sigorta ettirme yoluna gidebilmektedir. Risk reasüransı olarak adlandırılan bu işlemle; alacakların sigortalmasıyla riskin genellikle %70-80'i sigorta şirketi tarafından karşılanırken, geriye kalan risk faktoring şirketine ait olmaktadır (Ceylan & Korkmaz, 2008:179).

5. Faktoring İşlemlerinin Sınıflandırılması

Faktoring şirketleri tarafından müşterilerin farklı ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla farklı faktoring hizmetleri yaratılabilmektedir. Müşteri ve borçlunun farklı veya aynı ülkede bulunması, müşterinin faktoring işlemlerinden yararlanma biçimi, sözleşmede tarafların bazı koşulları belirlemesi gibi nedenlerle farklı faktoring türleri ortaya çıkmaktadır (Onursal, 2001:70). Faktoring sisteminin uygulanış şekilleri; tarafların faaliyet gösterdikleri ülkelere göre, rücu edilebilme durumuna göre, bildirim duruma göre, ödeme şekli ve zamanına göre farklılık gösterebilmektedir. Türkiye'deki faktoring şirketlerinin finansal tabloları incelendiğinde, faktoring faaliyetlerinin "iskontolu faktoring" ve "diğer" başlıkları altında yurtiçi ve yurtdışı olarak sınıflandırıldığı görülmektedir.

İskontolu faktoring, faktoring şirketinin devraldığı alacakların nominal değeri üzerinden; iskonto oranı nispetinde masrafı, faizi, %5 oranında Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi (BSMV) tutarını indirdikten sonra kalan tutarı müşteriye ödemesidir. Faktoring şirketi söz konusu alacağı iskonto ederek müşterisine ödeme yaparken, tahsilat alacağın tahsil edileceği vade tarihine kadar beklemektedir (De Francesco, 2003:103). İskontolu faktoring ile çok benzediği için genellikle karıştırılan ön ödemeli faktoringte faktoring şirketi alacakların vadesini beklemeyip müşteriye belli bir oranda (genellikle %80) ön ödeme yapmaktadır. Kalan tutarın ödemesi ise, alacağın vade tarihinde tahsil edilmesinin ardından faktoring ücret ve komisyonları mahsup edilerek gerçekleştirilmektedir (Toroslu, 2000:139).

Yurtiçi faktoring, faktoring işlemindeki tarafların aynı ülkede olması durumunda yapılan faktoring işlemidir (Parasız & Yıldırım, 1994:365). Yurtdışı (uluslararası) faktoring ise müşteri ve borçlunun farklı ülkelerde olması durumunda gerçekleştirilen faktoring işlemidir. Yurtdışı faktoring işleminde; müşteri, borçlu, faktoring şirketi ve muhabir faktoring şirketi olmak üzere dört taraf bulunmaktadır. Yurtiçi faktoringte muhabir faktoring şirketi taraf olarak bulunmamaktadır. Muhabir faktoring şirketi, borçlunun ülkesinde bulunan, borçlunun ödemelerini yaptığı ve müşterinin ülkesindeki faktore muhabirlik hizmeti veren faktoring şirkettir (Toroslu, 2011:8). Uluslararası faktoring, "ihracat faktoringi" ve "ithalat faktoringi" olarak ikiye ayrılmaktadır (Sarısoy, 2011:115). İhracat faktoringi; müşterinin (ihracatçı)

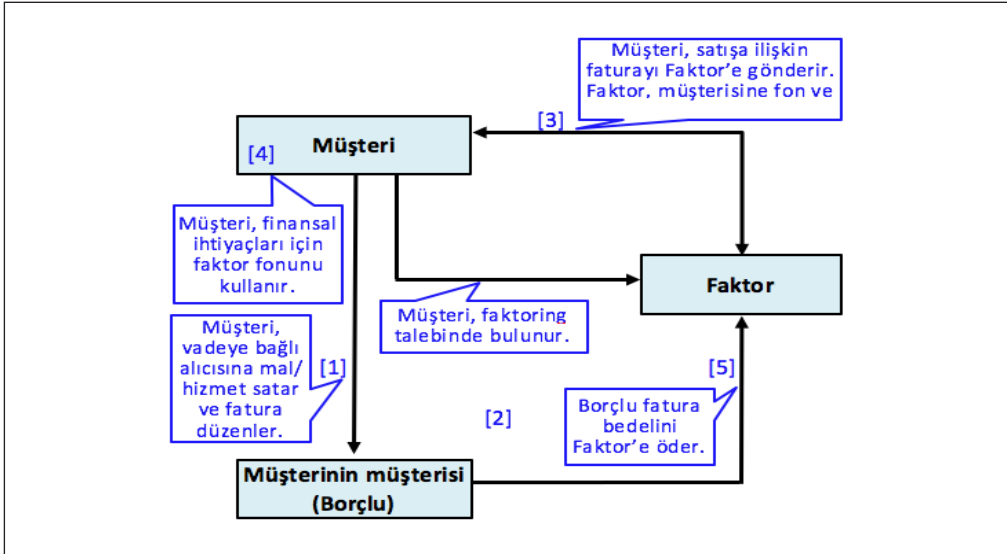
yurtiçinde, borçlunun (ithalatçı) ise yurtdışında olduğu faktoring işlemidir. İthalat faktoringi ise müşterinin (ihracatçı) yurtdışında, borçlunun (ithalatçı) ise yurtiçinde olduğu faktoring işlemidir (Toroslu, 2011:28).

İskontolu, ön ödemeli, yurtiçi, ihracat veya ithalat faktoring işlemleri geri dönülebilir (Kabil-î Rücu) ya da geri dönülemez (Gayri Kabil-î Rücu) şeklinde gerçekleştirilebilir. Geri dönülebilir faktoring, alacağın tahsil edilememesi riskini faktoring şirketinin üstlenmeden finansman ve tahsilat hizmetinin verilmesidir. Risk, müşterinin üzerinde kalmaktadır. (Bellek, 1994:61). Geri dönülemez faktoring ise; faktoring şirketi tarafından borçlunun alacak riskinin de üstlenildiği faktoring şeklidir. Fakat satıcı tarafından alıcıya gönderilen malların sözleşmeye uygun olmaması, hatalı veya ayıplı olması durumunda faktoring şirketi için bu risk geçerli olmamaktadır (<http://www.vdffactoring.com.tr/tr/factoring-hakkinda/factoring-cesitleri.aspx>). Türkiye’de faktoring şirketlerinin genellikle tercih ettiği faktoring işlemi çek üzerinden iskontolu faktoringdir. Bu nedenle iskontolu faktoring sürecine ilişkin açıklamalar yapılacaktır.

6. İskontolu Faktoring İşlemi Bilgi Akışı

İskontolu faktoring ile ön ödemeli faktoring süreç olarak birbirine benzemektedir. Ön ödemeli faktoringde alacağın belli bir kısmı için ön ödeme yapılmakta ve kalan kısım, alacak tahsil edilinceye kadar bekletilmektedir. İskontolu faktoring işleminde ise, faktoring şirketi müşterisi ile yaptığı sözleşmeden sonra, alacak tutarından gerekli kesintiler yapıldıktan sonra kalan kısmın tamamı müşteriye ödenmektedir. Böylece vade tarihinde borçludan tahsil edilen alaktan müşteriye ödenecek herhangi bir tutar kalmamaktadır (Özulucan, 2009:17). İskontolu faktoring işlemlerinde yer alan; faktoring şirketi, müşteri işletme ve borçlu işletme arasındaki üçlü ilişki Şekil 2’de gösterilmektedir.

Şekil 2: İskontolu Faktoring İşleminin Aşamaları

Kaynak: Soufani, 2001:38; Michalski, 2008:33.

Şekil 2’de belirtilen iskontolu faktoring işlemi bir örnek yardımıyla aşağıda açıklanmaktadır:

Aşama 1. Adana’da faaliyet gösteren ADA İşletmesi (borçlu), İzmir’de faaliyette bulunan İZ İşletmesi’nden “T101 – Tonoz Çatı Delici-Kesici Makinesi”ni 1 Haziran tarihinde satın almıştır. T101 makinesinin peşin değeri \$25.600’dır. İZ İşletmesi; T101 makinesini 29 Eylül tarihli, 120 gün vadeli, %21 faiz oranı ile \$40.000 + \$6.000 KDV nominal değerli bir çek karşılığında satmıştır.

Aşama 2. İZ İşletmesi nakit ihtiyacını faktoring aracılığıyla karşılamak için, \$46.000 nominal değerli çek ile FAAL Faktoring Şirketi’ne başvurmuştur.

Aşama 3. FAAL Faktoring gerekli incelemeleri yaptıktan sonra ADA’nın kredibilitesi doğrultusunda çalışma şartlarını İZ işletmesine bildirmiştir. İZ, FAAL Faktoring ile 1 Haziran tarihinde faktoring sözleşmesinin imzalandığını ADA İşletmesi’ne bildirmiştir. İZ, üzerinde devir bildirimi bulunan faturayı ADA İşletmesi’ne göndermiştir. İZ, aynı zamanda faturanın bir kopyasını da FAAL Faktoring’e teslim etmiştir. FAAL Faktoring, sözleşme şartlarına göre İZ İşletmesi’ne fatura bedelinin %3’ünü (\$1.380) ücret/hizmet/komisyona, yıllık %21 faiz (\$3.176) ve %5 BSMV (\$228) kesintisi yaptıktan sonra alacak hakkı olarak devralmış ve kalan bedeli (\$41.216) İZ İşletmesi’ne ödemiştir. 1 Haziran tarihinde \$ kuru 3,00 liradır.

Aşama 4. Böylece İZ İşletmesi FAAL Faktoring’den faaliyetlerinde kullanmak üzere fon sağlamıştır.

Aşama 5. ADA İşletmesi vade sonunda FAAL Faktoring’e fatura bedeli olan \$46.000’ı ödeyerek çekini almıştır. 29 Eylül tarihinde \$ kuru 2,90 liradır.

Aşama 6. ADA İşletmesi’nin vade tarihinde borcunu ödeyememesi durumunda, sözleşmenin hükümlerine göre işlemler yürütülmektedir. Eğer sözleşme, rücu edilemez hükmünü taşıyorsa FAAL Faktoring, şüpheli bir alacağa sahip olur. Ancak sözleşme rücu edilebilir ise, FAAL Faktoring ödenmeyen borcu İZ İşletmesi’ne rücu eder ve yapılan ödemeyi talep etme hakkına sahip olur.

Döviz kurunun dalgalı olduğu dönemlerde faktoring şirketleri yabancı para üzerinden işlem yapmaktan kaçınmaktadır. Örnekte FAAL Faktoring 1 Haziran tarihindeki ADA – İZ işletmeleri arasındaki işlemi Türk Lirası cinsinden ifade etmek gerekirse, FAAL Faktoring’in kambiyo kârı veya zararı şöyle oluşmaktadır.

	Faktoring Gelirleri	Faktoring Alacakları
<i>Döviz Cinsinden</i>	\$4.556	\$46.000
1 Haziran	13.668,0 TL	138.000,0 TL
29 Eylül	- 13.212,4 TL	-133.400,0 TL
Fark	455,6 TL	4.600,0 TL

FAAL Faktoring gelirlerini 1 Haziran tarihinde tahsil etmiş olduğu için 455,6 lira kambiyo kârı elde ederken, faktoring alacağını 29 Eylül tarihinde tahsil etmesi nedeniyle 4.600

lira kambiyo zararı ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle faktoring şirketleri döviz dalgalanmalarının yaşandığı dönemlerde faktoring işlemlerinden kaçınmaktadır.

7. Faktoring Şirketlerine Türkiye Muhasebe Standartlarının Etkileri

Finansal hizmetlerin çeşitlenmesi, gelişmesi ve derinleşmesinde önemli bir yere sahip olan bankacılık dışı finans sektörleri Türkiye’de henüz gelişme aşamasındadır ve finansal sistem içindeki payları da gün geçtikçe artmaktadır. 01.01.2006 tarihine kadar faktoring şirketlerinin denetim ve gözetimi Hazine Müsteşarlığı tarafından yürütülmüştür. Özellikle, bu tarihten itibaren faktoring ile ilgili yetkilerin BDDK’ya devredilmesiyle faktoring şirketlerinin hem yapısı hızla değişmiş hem de Türkiye Muhasebe Standartları ile tanışmışlardır.

Faktoring şirketleri, BDDK’nın 10.10.2006 tarihinde yayımladığı “Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik” hükümlerine göre faaliyetlerini yürütmeye başlamışlardır. Yönetmeliğin bazı maddelerinde 23.03.2008, 26.06.2009, 14.01.2011 ve 24.02.2011 tarihlerinde değişiklik yapılmıştır. 13.12.2012 tarihli 6361 Sayılı “Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu”na dayanılarak hazırlanan 24.04.2013 tarihli “Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik” ile 10.10.2006 tarihli yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır. Yeni yönetmelik de; 31.12.2013, 02.04.2015, 26.06.2015 ve 25.11.2015 tarihlerinde değişikliklere uğramıştır (<http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Mevzuat/>). Ödenmiş sermayenin 20 milyon TL olması, tahsili gecikmiş alacaklara karşılık gideri ayırma zorunluluğu, kurulacak şirketlerin anonim şirket şeklinde ve kurucu ortak sayısının en az 5 olması, 1 yıl içinde faaliyete geçme zorunluluğu, Faktoring Derneği feshedilerek Finansal Kurumlar Birliği’nin kurulması, yurtiçi veya yurtdışı şube açmanın izne tabi olması, ana faaliyet konuları dışında faaliyette bulunmanın yasaklanması, kredilerde limit belirlenmesi gibi birçok önemli değişiklik bu yasayla yürürlüğe konulmuştur.

17.05.2007 tarihli ve 26525 sayılı Resmi Gazete ile “Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri’nce Uygulanacak Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi ile Kamuya Açıklanacak Finansal Tabloların Biçim ve İçeriği Hakkında Tebliğ” yürürlüğe girmiştir. Bu Tebliğ, 24 Aralık 2013 tarihinde yürürlükten kaldırılarak “Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerince Uygulanacak Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ” yürürlüğe alınmıştır. Bu Tebliğ’de de 07.02.2014 tarihinde madde düzeltmesi yapılmıştır (http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Mevzuat/FinansalK_Faktoring_Finansman_Kanunu/13766finkir_fakt_fin_thp_24_12_2013.pdf). Ayrıca 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu’na dayanılarak hazırlanan “Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerinin Muhasebe Uygulamaları İle Finansal Tabloları Hakkında Yönetmelik” 24 Aralık 2013 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yönetmelikte 07.02.2014, 26.06.2015, 08.01.2016 tarihlerinde değişiklikler yapılmıştır. BDDK’nın sektöre ait finansal tabloları incelendiğinde, 2005 yılı öncesindeki finansal tablolar ile 2005 yılından sonrasındaki finansal tabloların birbirinden ayrı bir şekilde raporlandığı görülmektedir. Söz konusu milat ile faktoring şirketlerine hem bir finans kuruluşu kimliği verilmiş hem de muhasebe sistemi tamamen muhasebe standartlarını uygulayacak şekilde yeniden tasarlanmıştır.

Faktoring şirketlerinin finansal tablolarının ve bağımsız denetim raporlarının yıllar itibariyle yukarıda belirtilen yasal düzenlemelerden etkilendiği görülmektedir. Şirketlerin

2005 yılındaki denetim raporları Hazine Müsteşarlığı'nın "Faktoring Şirketlerinin Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkındaki Yönetmelik" hükümlerine uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Faktoring şirketlerinin 2006 yılı öncesindeki finansal tabloları incelendiğinde, tekdüzen hesap planının ticari işletmelerinin hesap planları ile hemen hemen aynı olduğu görülmektedir. Hesap planındaki temel farklılık sadece 12 Faktoring Alacakları ve 32 Faktoring Borçları hesap sınıflarındadır. Gelir tablosu ise ticaret işletmelerine oldukça benzemektedir. 60 Yurtiçi/ Yurtdışı Satış Gelirleri yerine 60 Faktoring Gelirleri grubuna yer verilmektedir. Faktoring Gelirleri ise; Faktoring Faiz Gelirleri ve Faktoring Komisyon Gelirlerinden oluşmaktadır (http://www.sirinoglufactoring.com/i/content/45_1_2005.pdf).

2006 yılı raporları ise BDDK tarafından yayımlanan Bağımsız Denetim İlkelerine İlişkin Yönetmeliğe uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Ayrıca finansal işlemlerin muhasebeleştirilmesinde Sermaye Piyasası Kurulu'nca yayımlanan finansal raporlama standartlarının, Seri: XI, No: 29, Seri: X, No:22 ve No: 16 gibi tebliğlerden yararlanılmıştır. Faktoring şirketleri 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'ndaki ilgili maddeler ve Sermaye Piyasası Kurulu'nun II-14.1 No'lu "Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği" hükümleri uyarınca finansal tablolarını Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına uygun bir şekilde hazırlamakla yükümlüdür. Faktoring işlemlerini düzenleme yetkisinin BDDK'ya devrinden sonra BDDK tarafından Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri için özel Tekdüzen Hesap Planı hazırlanmıştır. Faktoring şirketlerinin faktoring işlemlerini muhasebeleştirirken kullandıkları Tekdüzen Hesap Planı ile bankaların kullandığı hesap planı benzerlik göstermektedir. Faktoring şirketlerinin kullandığı tekdüzen hesap planı, hesap sınıfları bazında Tablo 3'te gösterilmektedir.

Tablo 3: Faktoring Şirketleri İçin Tekdüzen Hesap Planı (TDHP)

Faktoring Şirketlerinin TDHP	Bankaların TDHP
0 Dönen Değerler	0 Dönen Değerler
1 Ana Faaliyetlerden Alacaklar	1 Krediler
2 Yatırım Amaçlı Değerler ve Diğer Aktifler	2 Yatırım Amaçlı Değerler ve Diğer Aktifler
3 Bankalardan Kullanılan Krediler Ve Diğer Yabancı Kaynaklar	3 Mevduat Ve Diğer Yabancı Kaynaklar
4 Özkaynaklar	4 Özkaynaklar
5 Ana Faaliyet Gelirleri	5 Faiz Gelirleri
6 Finansman Giderleri	6 Faiz Giderleri
7 Faaliyet Dışı Gelirler	7 Faiz Dışı Gelirler
8 Faaliyet Giderleri Ve Diğer Giderler	8 Faiz Dışı Giderler
9 Bilanço Dışı Hesaplar	9 Bilanço Dışı Hesaplar

Kaynak: 24/12/2013 tarihli ve 28861 sayılı Resmî Gazete "Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerince Uygulanacak Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliği"

Factoring şirketleri ve bankaların hesap planları incelendiğinde bilanço, gelir tablosu ve nazım hesapların aynı kod numaraları ile ifade edildiği görülmektedir. Her iki hesap planı incelendiğinde; bazı hesap sınıflarının farklı isimlerle oluşturulmasına rağmen, aynı içeriğe yönelik hazırlandığı belirlenmektedir. Hesap planı 10 hesap sınıfından oluşmakla birlikte işletmelerin ihtiyaçlarına göre kullanabilecekleri boş bırakılmış hesap sınıfları da bulunmamaktadır. Ayrıca tekdüzen hesap planında dikkat çeken diğer bir husus da, her iki finansal kurumun da hesap planının sıfır (0) ile başlamasıdır.

Ticari işletmelerin geneli için yaratılmış tekdüzen hesap planında bilanço hesapları iki varlık hesap sınıfı ve üç kaynak hesap sınıfında sunulmaktadır. Factoring şirketlerinde ise; bilanço hesaplarından varlıklara üç hesap sınıfı ve kaynaklara iki hesap sınıfı verilmektedir. Temel faaliyet alanı olan “krediler” ve “mevduat” ile “ana faaliyetlerden alacaklar” ve “bankalardan kullanılan krediler” ayrı hesap sınıflarında gösterilerek, finans sektörünün bilgi ihtiyacını tüm detaylarıyla tespit etmesine olanak sağlanmaktadır.

Ticari işletmelerde gelir tablosu hesabı ve nazım hesaplar birer hesap sınıfında izlenirken, factoring şirketlerinde gelir tablosu hesapları dört hesap sınıfında ve nazım hesaplar bir hesap sınıfında gösterilmektedir. Ayrıca gelir tablosu hesaplarının temel faaliyete ilişkin gelirler ile giderlerin faaliyet dışı gelir ve giderlerden ayrı hesap sınıflarında detaylı bir şekilde finansal tabloda sunulması, BDDK'nın denetime ve şeffaflığa verdiği önemi göstermektedir. Nazım hesapların kullanımı işletmenin tercihine bırakılmamaktadır. Hesap planında asgari nazım hesap isimlerine yer verilmektedir. Böylece işletme içi bilgi kullanıcılarının ihtiyaç duyduğu bilgiye her yönüyle ve istenilen detayda ulaşabilme olanağı yaratılmaktadır.

Finansal tablolar bilgi kullanıcılarına; işletmelerin finansal durumu, finansal performansı, faaliyet sonuçları ve finansal durumundaki değişimler hakkında bilgi vermelidir. Tam bir finansal tablo setinin hazırlanabilmesi için gerekli hesap planının olmaması durumunda, işletmeler ancak dönem sonlarında düzeltme kayıtlarını yaparak finansal tablolarını standardın istediği şekle dönüştürebilmektedir. Muhasebe standartlarına göre finansal tabloların; anlaşılabilir, ihtiyaca uygun, güvenilir ve karşılaştırılabilir olma niteliklerine sahip olması gerekmektedir. Bu niteliklere sahip bir finansal tablonun düzenlenebilmesi için dönem boyunca muhasebe standardı ruhunun tüm finansal nitelikli işlemlere uygulanması gerekmektedir ki, bunun gerçekleştirilebilmesi için de bu sisteme uygun bir hesap planına ihtiyaç duyulmaktadır. Banka ve banka dışı finansal kuruluşlara ilişkin tekdüzen hesap planı; işletmenin faaliyetlerini yürütmesi ve finansal tablo setini düzenleyebilmesi sürecinde gerekli Türkiye Muhasebe Standartlarına (TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu, TMS 34 Ara Dönem Finansal Raporlama, TMS 7 Nakit Akış Tabloları vb.) yönelik oluşturulmaktadır.

Bilgi kullanıcıları işletmenin finansal durumunda, performansında ve nakit akışlarında yıllar itibarıyla gerçekleşen değişimi tespit edebilmek, analiz edebilmek ve yorumlayabilmek amacıyla finansal tabloların karşılaştırılabilir olmasını istemektedir. Bu nedenle işletmelerin muhasebe politikalarında yıllar arasında değişikliğe gitmemeleri ya da bir değişiklik söz konusu ise bunları bilgi kullanıcılarına raporlamaları gerekmektedir. Finansal tablolar hazırlanırken makul tahminlerin yapılması bir gerekliliktir ve bu tahminler finansal tablolarının güvenilirliğini ortadan kaldırmamaktadır. Bu sebeple, muhasebe politikalarıyla tahminlerindeki değişiklikler ve hataların finansal tablolardaki etkileri, geçmiş ve geleceğe dönük olarak finansal tablolara

yansıtılmalıdır. TMS 8 Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklik ve Hatalar standardının amacı, işletmelerin finansal tablolarını tutarlı bir şekilde hazırlayıp sunabilmelerini sağlamak için muhasebe politikalarını seçme, muhasebe tahminlerinde oluşabilecek değişiklikler ve hataların muhasebeleştirilmesiyle kamuya açıklanmasıyla ilgili esasları düzenlemektir. Ancak muhasebe politikalarındaki değişiklik ve hataların vergi yönünden etkileri ise TMS 12 Gelir Vergisi standardı gereğince muhasebeleştirilmektedir.

Bankalar ve banka dışı finans sektörü şirketleri, sermaye ve para piyasasının aktif oyuncularındır. Bu işletmeler fon ihtiyacı olan kamu ve özel yatırımcıları, fon fazlası olanlarla buluşturma görevini üstlenmektedir. Banka ve banka dışı finansal kuruluşların etkin bir şekilde kullanmak durumunda kaldığı Finansal Araçlar Standartları TMS 32, TMS 39, TFRS 7 ve TFRS 9 fon arz ve talebi hareketliliğine ilişkin bilgileri detaylı bir şekilde ortaya koymaktadır. Böylece finansal tablo kullanıcılarına faktoring şirketinin gelecekteki nakit akışlarının tutar, zaman ve belirsizliğini değerlendirmelerinde, ihtiyaca uygun ve faydalı bilgi sunacak biçimde finansal varlıklar ve finansal borçlarla ilgili finansal raporlama ilkeleri belirlenmekte ve gerekli olan bilgilerin işletme finansal tablolarında kamuoyuna açıklanması sağlanmaktadır.

Hem banka hem de faktoring şirketlerinin kullandığı hesap planında hesap kodlama sistemi, altı veya yedi haneden oluşmaktadır. Faktoring şirketleri tarafından kullanılan hesap planında her grup içerisinde yer alan hesaplar, Türk parası ve yabancı para olarak sınıflandırılmaktadır. Türk parası ve yabancı para işlemleri defteri kebir seviyesinde ayrılmaktadır. Defteri kebir hesabı çift sayı ise Türk Parası hesaplarını, tek sayı ise yabancı para hesaplarını ifade etmektedir. TMS 21 Kur Değişiminin Etkileri Standardı hükümleri çerçevesinde bir yabancı para işleminin ilk muhasebeleştirilmesinde; yabancı para birimindeki tutara, geçerli para birimi ile işlem tarihindeki yabancı para birimi arasındaki geçerli kur uygulanıp geçerli para biriminden kayıt gerçekleştirilmektedir (<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/12/20051231-52.htm>). Hesap planı, ilk muhasebeleştirmede hem Türk Lirası hem de yabancı para cinsinden kaydın yapılmasına olanak vermektedir. Parasal kalemlerin ödenmesi veya dönem içinde ya da önceki dönem finansal tablolarında ilk muhasebeleştirilmelerinde çevrildiklerinden farklı kurlardan çevrilmelerinden kaynaklanan kur farkları, oluştuğu dönemde kâr veya zararda muhasebeleştirilir. İşletmenin kayıtlarını geçerli para biriminden farklı bir para biriminde tutmasında, finansal tablolar hazırlanırken tüm tutarlar geçerli para birimine çevrilerek evalüasyona tabi tutulmaktadır.

Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolara İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 27), İştiraklerdeki Yatırımlara İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 28), İş Ortaklıklarındaki Paylara İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 31) ile Kur Değişiminin Etkilerine İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 21) hükümlerine göre; bağlı ortaklık, birlikte kontrol edilen ortaklık ve iştirakler yabancı para cinsinden kaydedilen bu özellikteki ortaklıkların tarihi maliyet cinsinden ölçülmesi durumunda işlem tarihindeki döviz kuru ile gerçeğe uygun değerle ölçülmesi durumunda ise gerçeğe uygun değer belirlendiği tarihteki döviz kuru ile Türk parasına çevrilmesi gerekmektedir(https://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Mevzuat/Bankacilik_Kanununa_Iliskin_Duzenlemeler/3396genelge2007-2.pdf).

Uluslararası alanda faaliyet gösteren işletmelerin uluslararası kabul görmüş standartlar ile uyumlu bir şekilde faaliyet göstermesi, farklı ülkelerde yapılan işlemlerde benzer

finans dilinin kullanılması, böylece aynı finansal tablonun farklı yerlerde benzer şekillerde yorumlanması anlamına gelmektedir. Bu durum uluslararası alanda faaliyet gösteren işletmelerin karşılaştıkları risklerin belirli bir oranda azalmasına neden olacaktır. Uluslararası geçerliliği olan standartların oluşturulması ekonomideki karar alma süreçlerini iyileştirmekle birlikte uluslararası finans sistemini de güçlendirmektedir. Muhasebe standartları ülkeler arasında mevcut olan uygulamadaki farklılıkları ortadan kaldırarak daha kaliteli bilgi ve belge sunumu sağlayacak standartların geliştirilmesine katkı sağlamaktadır. Türkiye'ye ise muhasebe bilgilerinde şeffaflık, yasalardaki zorlayıcı hükümlerle sağlanmaya çalışılmaktadır. Factoring şirketleri TMS/TFRS'leri uygulamaya zorlanmaları sonucunda, sektöre olan itibarı yeniden elde etmektedir. Hem vergi odaklı hem de bilgi odaklı muhasebe anlayışının yaratılması açısından güzel bir örnektir.

8. İskontolu Factoring İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi

Finansal tabloların TFRS'ye uyumlu bir şekilde hazırlanmasında, özellikle TMS 18 Hasılat Standardı önemli bir muhasebe politikası olarak ön plana çıkmaktadır. Factoring hizmet gelirleri; müşterilere yapılan peşin ödemelerden elde edilen faiz gelirleri ve komisyon gelirlerini içermektedir. Factoring işlemine konu olan fatura tutarı üzerinden alınan belirli bir yüzde miktarı, factoring komisyon gelirini oluşturmaktadır. Bu gelirler factoring şirketinin hasılatını oluşturmaktadır. Factoring şirketlerinin verdiği hizmetler dolayısıyla sağlayacağı gelir, aynı zamanda müşterisinin maliyetleridir (Kaya & Gerekan, 2011:82). Gelecek bir tarihte ödenecek borcun satın alınması ve bunun karşılığında kısmen veya tamamen ödeme yapılması, bir iskonto işlemi gerektirdiği gibi bu durumun varlığı da factoring şirketine finansman ücreti (faizi) isteme hakkını vermektedir (Boran, 1998:23). Factoring şirketlerinin tahsil ettiği faiz (TMS18/md.5a) ve komisyon üzerinden BSMV tahakkuk ettirmeleri gerekir. Bu nedenle, yurtiçi factoring işlemleri karşılığı düzenlenen faturalardan hesaplanan faiz ve komisyon tutarı %5 oranında BSMV'ye tabidir (<http://www.kpmgvergi.com/Blog/Pages/FullBlog.aspx?article=241>; <http://www.muhasabetr.com/yazarlarimiz/ismail/010/>).

Faiz ve komisyon gelirleri ile tüm diğer gelir ve giderler tahakkuk esasına göre muhasebeleştirilir. TMS 39'a göre faiz ve komisyon gelirleri, kalan anapara bakiyesi ile beklenen ömrü boyunca elde edilecek tahmini nakit girişlerini söz konusu varlığın kayıtlı değerine indirgeyen efektif faiz oranı nispetinde ilgili döneme tahakkuk ettirilmektedir.

İlk kayıt tarihinde factoring alacakları giriş fiyatı üzerinden gerçeğe uygun değerler ile muhasebeleştirilmektedir. Gerçeğe uygun değerle bir varlığın ölçümünde piyasa katılımcıları ölçüm tarihinde factoring alacağını tespit ederken (fiyatlandırırken) göz önünde bulunduracakları özellikleri dikkate alması sağlanmaktadır (TFRS 13 m.11). Uygulamada ilk kayıt tarihinden sonraki raporlama dönemlerinde, iskontolu factoring alacaklarında etkin faiz yöntemi kullanılmamaktadır. Gerçeğe uygun değer ölçümü gelir yaklaşımı ile gelecekteki tutarlara ilişkin cari piyasa beklentilerini yansıtmaktadır (TFRS 13 m.B10). İskontolu factoring alacaklarının ilk kayda alınması sırasında iskonto işlemi dikkate alınmaktadır ve bu nedenle uygulamada kayıtlı değerlerinin gerçeğe uygun değerlerine yakın olduğunu öngörmektedir. Ancak alacakların değerlendirilmesinde düzeltilmiş iskonto oranı yöntemi ya da beklenen bugünkü değer yöntemi kullanılabilir. Faiz gelirleri ise genellikle etkin faiz yöntemine göre hesaplanarak kayıtlara alınmaktadır.

Factoring alacaklarına BDDK tarafından 24 Aralık 2013 tarihli ve 28861 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerinin Muhasebe Uygulamaları ile Finansal Tabloları Hakkında Yönetmelik”e uygun olarak özel karşılık, yeniden yapılandırma karşılığı ve diğer karşılık ayrılmaktadır. Ocak 2011-Eylül 2015 dönemlerine ilişkin bilançolar incelendiğinde, faktoring şirketlerinin toplam faktoring alacakları içinde takipteki alacaklarının %3,83’den %5,49’a yükseldiği görülmektedir. Aynı dönemlerde takipteki alacakların ortalama %80’i için Özel Karşılık gideri ayrılmıştır (<http://ebulten.bddk.org.tr/AbBdmk#>).

Esas faiz oranı üzerinden iskonto edilerek hesaplanan kredi ve alacaklar için değer düşüklüğü tutarı, elde edilmesi beklenen gelecekteki nakit akışlarının bugünkü değeri ile defter değeri arasındaki fark olarak kayda alınmaktadır. Faktoring alacaklarında değer düşüklüğü finansal tabloda ayrı bir bilanço kalemi olarak gösterilmektedir (TMS 39 m.63).

Türkiye’de faaliyet gösteren faktoring şirketlerinden çoğu holding veya gruba bağlı iken, 12 faktoring şirketi banka iştirakidir. Banka ile bağlantısı olan faktoring şirketleri, toplam aktif büyüklüğünün yarısına sahiptir. Ayrıca bu şirketler toplam kârın %37,5’ini ve faktoring alacaklarının %50’sine sahiptir (<http://fkb.org.tr/raporlar-ve-yayinlar/raporlar/uye-bagimsiz-denetim-raporlari/>).

Finansal tabloların Raporlama Standardına uygun bir şekilde hazırlanması, yönetim politikalarının uygulanmasını ve raporlanan varlık ve yükümlülük, gelir ve gider tutarlarını etkileyen kararların alınmasını, tahminlerin ve varsayımların yapılmasını gerektirir. Faktoring alacakları, takipteki alacaklar, maddi ve maddi olmayan duran varlıklar, vergi varlık ve yükümlülükleri, borç ve gider karşılıkları için tahminler yapılmaktadır.

Çalışmanın bu kısmında iskontolu faktoring işlemleri muhasebesinin faktoring şirketlerindeki uygulamasının gösterilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla, muhasebe kayıtları yapılırken faktoring şirketlerinin muhasebe fişlerinde yer alan hesap kodlarından hareket edilmektedir. Faktoring şirketleri, isimlerinin kullanılmasını istemedikleri için işletmenin adı ZOR Faktoring Şirketi olarak ifade edilmektedir.

Türkiye’de faktoring işlemleri bono veya çek aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Bononun hem yasal hem de piyasada güvenin azalması nedeniyle, faktoring şirketleri genellikle bononun yerine geçen vadeli çekler üzerinden işlem yapmaktadır. ZOR Faktoring Şirketi’nin bir iskontolu faktoring işlemi aşağıdaki şekilde örneklendirilmektedir.

8.1. Müşteriden Temlik Edilen Alacağa İlişkin Faturasının Kayda Alınması

Factoring şirketinin temlik aldığı alacağa ilişkin 45112 nolu fatura, nazım hesaplarda izlenmektedir. KARAR İşletmesi 19.7.2016 tarihinde yaptığı 509.000 lira tutarlı bir satış işlemi sonucunda elde ettiği 224.000 liralık 62 gün vadeli çeki ZOR Faktoring Şirketi’nde iskontolu faktoring işlemine tabi tutmak istemektedir. Müşteri KARAR İşletmesi faturasını 20.7.2016 tarihinde ZOR Faktoring’e teslim etmiştir. ZOR Faktoring, müşterisi ile 21.7.2016 tarihinde yaptığı sözleşme ile yıllık %25 faiz ve müşterisinin “alacağını (Türk Lirası için) tahsil edilme riskini üstlenmeme” hükmüne göre işlemleri yürütecektir. Bu nedenle ZOR Faktoring, müşterisinin alacağının vade sonunda tahsil edilme riskini üstlenmeyecektir. Bu durumda 954

Riski Üstlenilmeyen Faktoring İşlemlerinden Alacaklar-TP hesabı borçlandırılırken, 956 Riski Üstlenilmeyen Faktoring İşlemlerinden Borçlar-TP hesabı alacaklandırılacaktır. Türkiye’de faktoring şirketleri genellikle alacağın tahsil edilme riskini üstlenmekten kaçınmaktadır. Eğer faktoring işlemi yabancı para için gerçekleştirilmiş olsaydı, bu takdirde 955 kodlu hesap borçlandırılırken, 957 kodlu hesap alacaklandırılacaktır (<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/12/20131224-16.htm>).

20.7.2016		
954 RİSKİ ÜSTLENİLMEYEN FAKTORİNG İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR - TP 954.00 KISA VADELİ İSKONTOLU FAKTORİNG ALACAKLARI 954.00.0 YURTİÇİ AÇIK FAKTORİNG ALACAKLARI 954.00.01 ALACAK TUTARI 954.00.01.01.M505 Karar A.Ş.	509.000,0	
956 RİSKİ ÜSTLENİLMEYEN FAKTORİNG İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR - TP 956.01.M505 Karar A.Ş.		509.000,0

Eğer risk ZOR Faktoring tarafından üstlenilmiş olsaydı, 950 Riski Üstlenilen Faktoring İşlemlerinden Alacaklar-TP hesabı borçlu ve 952 Riski Üstlenilen Faktoring İşlemlerinden Borçlar-TP hesabı alacaklı şeklinde muhasebeleştirme gerçekleştirilecekti. Ayrıca böyle bir durumda, vade sonunda KARAR İşletmesi’nin borçlusu söz konusu borcunu ödememesi sonucunda faktoring şirketi de KARAR İşletmesi’nden herhangi bir ödeme talep edemeyecekti.

8.2. Müşteriden Temlik Edilen Çekin Portföye Alınması

ZOR Faktoring, temlik aldığı faturalı alacak için teminat olarak 224.000 lira nominal değerli bir çeki 21.7.2016 tarihinde müşterisi KARAR İşletmesi’nden almıştır. ZOR Faktoring bu işlemi nazım hesaplarda izlemektedir. 982 Emanet Kıymetler-TP hesabı borçlandırılırken, 984 Emanet Bırakanlar-TP hesabı da aynı tutarda alacaklandırılmaktadır.

21.7.2016		
982 EMANET KIYMETLER-TP 982.00 TAHSİLE ALINAN ÇEKLER 982.00.1 PORTFÖYDEKİ ÇEKLER 982.00.1.01.M505 Karar A.Ş.	224.000,0	
984 EMANET BIRAKANLAR-TP 984.00 YURTİÇİ FAKTORİNG MÜŞTERİSİ 984.00.01.M505 Karar A.Ş.		224.000,0

8.3. Teminat Çekinin Portföyden Çıkarılıp Bankaya Teminat Olarak Verilmesi

KARAR İşletmesi'nden teminat olarak alınan çek, ZOR Faktoring'in portföyünden çıkarılarak 21.7.2016 tarihinde Z Bankasına teslim edilmiştir. Bu işlem, 982 Emanet Kıymetler-TP hesabı içindeki alt hesaplarda değişiklik yapılmasına neden olmaktadır. Teminat olarak alınan çek, 982.00.1 Portföydeki Çekler hesabından çıkarılıp 982.00.2 Bankalardaki Çekler alt hesabına aktarılmaktadır.

21.7.2016		
982 EMANET KIYMETLER - TP	224.000,0	
982.00.TAHSİLE ALINAN ÇEKLER		
982.00.2. BANKALARDAKİ ÇEKLER		
982.00.2.08 Z Bankası		
982 EMANET KIYMETLER - TP		224.000,0
982.00.1 PORTFÖYDEKİ ÇEKLER		
982.00.1.01.M505 Karar A.Ş.		

8.4. Faktoring Şirketi Müşterisinden Olan Alacaklar

ZOR Faktoring Şirketi iskontolu faktoring işlemi için 224.000 lira üzerinden gerekli kesintileri 21.7.2016 tarihinde gerçekleştirmiştir.

21.7.2016		
100 KISA VADELİ İSKONTOLU FAKTORİNG ALACAKLARI-TP	12.252,5	
100.00 YURTIÇİ AÇIK FAKTORİNG ALACAKLARI		
100.00.0 RÜCU EDİLEBİLİR		
100.00.0.4 DİĞER MÜŞTERİLER-(ÖZEL)		
100.00.0.4.1.M505 Karar A.Ş.		
500 KV İSKONTOLU FAKTORİNG		
ALACAKLARINDAN ALINAN FAİZLER-TP		9.205,0
500.03.0.01.01 YURT İÇİ TEMİNATLI FAKTORİNG		
ALACAKLARI		
700 İSKONTOLU FAKTORİNG		
ALACAKLARINDAN ALINAN ÜCRET VE		
KOMİSYONLAR-TP		2.464,0
700.00.1.01.01 HABERLEŞME GELİRİ 2.240		
700.00.0.01.01 KOMİSYON GELİRİ 224		
380 ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ, PRİM		
VE FONLAR-TP		583,5
38010 ÖDENECEK VERGİLER		
380.10.2.01.07 ÖDENECEK BSMV		

Temlik alınan alacakla ilgili faktoring şirketi tarafından müşterisi KARAR İşletmesi'nden yapılacak kesintilerde; faiz (iskonto tutarı) için 500 kodlu hesap, faktoring işlemi ile ilgili olarak yapılmış posta, havale, EFT vb. bedellerini kapsayan haberleşme gelirleri ve komisyon geliri için 700 kodlu hesap ve bunlara ilişkin BSMV için 380 kodlu hesap alacaklandırılmaktadır. Bu tutarların toplamı kadar tutar ise 100 Kısa Vadeli İskontolu Faktoring Alacakları-TP hesabı ile borçlandırılmaktadır.

ZOR Faktoring, çekin nominal değeri üzerinden; tahsil edeceği yıllık %25 ve 60 gün vadeli faizini, %1 haberleşme gelirini, haberleşme geliri üzerinden %10 komisyon gelirini ve sağladığı tüm gelirden %5 BSMV'yi iskontolu faktoring alacağı olarak kayda almaktadır. Çekin vadesi içinde bulunulan dönemde dolacağından ve bir sonraki döneme giden bir aktarım olmadığından faiz içinde bulunulan dönemi ilgilendirdiği için kullanılan hesaplar kısa vadeli kodlardan seçilmiştir.

8.5. Müşteriye Ödeme Yapılması

Faiz, komisyon ve BSMV'ye ait fatura kesildikten sonra aynı gün bu fatura tutarı, teminat olarak alınan çek tutarından düşülüp bakiye KARAR İşletmesi'nin banka hesabına ödenmektedir. Bu işlem için, 100 Kısa Vadeli İskontolu Faktoring Alacakları-TP hesabı borçlandırılırken, ödeme banka aracılığıyla yapıldığı için 022 Yurtiçi Bankalar-TP hesabı alacaklandırılmaktadır.

21.7.2016		
100 KISA VADELİ İSKONTOLU FAKTORİNG ALACAKLARI-TP		211.747,5
100.00 YURT İÇİ AÇIK FAKTORİNG ALACAKLARI		
100.00.0 RÜCU EDİLEBİLİR		
100.00.0.4 DİĞER MÜŞTERİLER- (ÖZEL)		
100.00.0.4.1.M505 Karar A.Ş.		
022 YURTIÇİ BANKALAR-TP		211.747,5
022.00 VADESİZ HESAP		
022.00.1 ÖZEL MEVDUAT BANKALARI		
022.00.1.08 Z Bankası		

8.6. Müşteriden Alınan Çekin Vadesinde Tahsil Edilmesi

Faturalı alacağa ilişkin teminat olarak alınan çekin vadesi 19.9.2016 tarihinde tamamlanmıştır. Çek ZOR Faktoring tarafından banka aracılığıyla tahsil edilmiştir. Bu işlem, 022 Yurtiçi Bankalar-TP hesabı borçlandırılırken, 100 Kısa Vadeli İskontolu Faktoring Alacakları-TP hesabı alacaklandırılarak muhasebeleştirilmiştir.

19.9.2016		
022 YURTIÇİ BANKALAR-TP 022.00 VADESİZ HESAP 022.00.1 ÖZEL MEVDUAT BANKALARI 022.00.1.08 Z Bankası	224.000,0	
100 KISA VADELİ İSKONTOLU FAKTORİNG ALACAKLARI-TP 100.00 YURTIÇİ AÇIK FAKTORİNG ALACAKLAR 100.00.0 RÜCU EDİLEBİLİR 100.00.0.4 DİĞER MÜŞTERİLER-(ÖZEL) 100.00.0.4.1.M505 Karar A.Ş.		224.000,0

ZOR Faktoring çeki teminat olarak kabul ettiğinde açılan tüm nazım hesaplar da ters kayıtlarla kapatılmıştır.

19.9.2016		
984 EMANET BIRAKANLAR-TP 984.00 YURTIÇİ FAKTORİNG MÜŞTERİSİ 984.00.01.M505 Karar A.Ş.	224.000,0	
982 EMANET KIYMETLER-TP 982.00.TAHSİLE ALINAN ÇEKLER 982.00.2. BANKALARDAKİ ÇEKLER 982.00.2.08 Z Bankası		224.000,0

ZOR Faktoring ile müşterisi KARAR İşletmesi arasındaki faktoring işleminin tamamlanması nedeniyle 45112 nolu faturalı işlem sonlandırılmalıdır.

19.9.2016		
956 RİSKİ ÜSTLENİLMEYEN FAKTORİNG İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR - TP 956.01.M505 Karar A.Ş.	509.000,0	
954 RİSKİ ÜSTLENİLMEYEN FAKTORİNG İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR - TP 954.00 KISA VADELİ İSKONTOLU FAKTORİNG ALACAKLARI 954.00.0 YURTIÇİ AÇIK FAKTORİNG ALACAK. 954.00.01 ALACAK TUTARI 954.00.01.01.M505 Karar A.Ş.		509.000,0

Böylece ZOR Faktoring ile Karar İşletmesi arasında gerçekleştirilen iskontolu faktoring işlemi tamamlanmıştır. ZOR Faktoring bu işlem karşısında 11.669 lira (9.205+2.464) gelir elde etmiştir.

8.7. Müşteriden Alman Çekin Vadesinde Tahsil Edilmemesi

Vadesi gelmesine rağmen borçlunun borcunu ödememesi durumunda faktoring şirketi ya riski üstlenmediği için çeki müşterisi KARAR İşletmesi'ne iade edebilir ya da karşılıksız çekin ödenmesini belirli bir süre bekleme kararı alabilir. Bu karar tamamen faktoring şirketinin müşteri olan güvenine, iş ilişkisine ve kârlılık durumuna göre değişiklik gösterebilmektedir.

8.7.1. Vadesinde Ödenmeyen Çekin Karşılıksız Çekler Hesabına Devredilmesi

ZOR Faktoring'in, KARAR İşletmesi'nden teminat olarak aldığı çekin, vadesi gelmesine rağmen tahsil edilememiş olması durumunda, ödenmesi için borçluya ek bir süre verilir. Faktoring şirketinin alacak hakkında bir değişiklik olmadığı için 100 Kısa Vadeli İskontolu Faktoring Alacakları-TP hesabında bir değişiklik yapılmaz. Sadece bu durum nazım hesaplar üzerinde izlenmektedir. 982 Emanet Kıymetler-TP hesabının yardımcı hesaplarında değişiklik yapılmaktadır. 982.00.4 Karşılıksız Çekler hesabı borçlandırılırken, 982.00.2 Bankalardaki Çekler hesabı alacaklandırılmaktadır. Risk üstlenilmediği için ZOR Faktoring'in şüpheli hale gelmiş olan alacak için karşılık gideri ayırmasına gerek yoktur. Ancak borçluya verilen ek süre gecikme faizi olarak borçluya yansıtılır. Gecikme faizi, borçludan alınan faiz ve faize ilişkin BSMV toplamından oluşmaktadır. Borçludan tahsilat yapılırken gecikme faizi için; 022 Yurtiçi Bankalar hesabı borçlandırılıp 390 Muhtelif Borçlar hesabı alacaklandırılır. Daha sonra ise 390 kodlu hesap; 380 Ödenecek Vergi, Resim, Harç, Prim ve Fonlar-TP ve 598 Diğer Alınan Faizler-TP hesapları ile kapatılmaktadır.

8.7.2. Ek Süresi Geçmiş Karşılıksız Çeklerin Kanuni Takibe Alınması

Verilen ek sürede de ödeme yapılmadığı için idari takibi sona eren ve kanuni takibe alınan alacaklar, 100 Kısa Vadeli İskontolu Faktoring Alacakları-TP hesabından çıkarılarak 170 Tasfiye Olunacak Alacaklar-TP hesabına kaydedilir.

Alacağın idari takipten kanuni takibe alınmasında; 998 Diğer Bilanço Dışı Hesaplardan Borçlar-TP hesabı borçlu ve 996 Diğer Bilanço Dışı Hesaplardan Alacaklar-TP hesabı alacaklı şeklinde gösterilmektedir. Ayrıca emanette bulunan sağlam çek çürük çek olarak gösterilmek amacıyla 982 ve 984 kodlu nazım hesaplar Karşılıksız Çekler alt hesabına aktarılır.

Alacağın kanuni takibe alınması nedeniyle ihtiyatlılık kavramı gereği ödenmeme riskinden doğacak zararın kayda alınması gerekmektedir. Riskin üstlenilmemesi durumunda bu zarar sadece bekleme süresine bağlı alacak olurken, riskin üstlenilmesi durumunda ise alacak tutarı ve gecikme faizi toplamı için zararın kayda alınması gerekmektedir. Karşılık giderine ilişkin olarak 820 Karşılık ve Değer Düşme Giderleri-TP hesabı borçlu ve 180 Özel Karşılıklar-TP (-) hesabı alacaklı şeklinde kayda alınmaktadır.

8.7.3. Kanuni Takipteki Çeklerin Tahsil Edilmesi

Yapılan tahsilat kadar 022 Yurtiçi Bankalar-TP hesabı borçlandırılıp 170 Tasfiye Olunacak Alacaklar-TP hesabı alacaklandırılır. 954 Riski Üstlenilmeyen Faktoring

İşlemlerinden Alacaklar-TP hesabı alacaklandırılarak 956 Riski Üstlenilmeyen Faktoring İşlemlerinden Borçlar-TP hesabı borçlandırılarak tahsil edilen tutar kadar ters kayıtlı kapatılır.

Kanuni takipten tahsilat olduğunda 820 kodlu hesap kullanılmayıp iptal edilen karşılık için 180 kodlu hesap borçlandırılıp, 790 Diğer Faiz Dışı Gelirler-TP hesabı alacaklandırılarak gelir olarak kaydedilir.

9. Tartışma ve Sonuç

Factoring işlemlerinin banka dışı ticari faaliyet olarak tanımlanmasından sonra faktoring şirketleri sektörde önemli bir rol üstlenmiştir. Finans sektöründeki gelişmelerle birlikte faktoring şirketleri de banka dışı finansal kuruluşlar arasında önemli bir ilerleme göstermiştir. Bankacılık dışı finansal sektör; faktoring şirketleri, finansal kiralama şirketleri, finansman şirketleri ve varlık yönetim şirketlerinden oluşmaktadır. Faktoring şirketleri banka dışı finansal sektörde %35'lik paya sahiptir (BDDK Finansal Piyasalar Raporu, Aralık 2012).

Türkiye'de faktoring şirketleri işlemlerinin muhasebeleştirme süreci incelendiğinde, dönemler arasında farklı anlayışların olduğu gözlemlenmektedir. Bu süreç, 2006 öncesi ve sonrası olmak üzere ikiye ayrılabilir. 2006 öncesinde faktoring şirketlerinin denetim ve gözetimi Hazine Müsteşarlığı'na bağlı olarak yürütülmekteydi. Bu dönemde faktoring sektörü finansal sektörden ziyade bir ticari işletme olarak faaliyetlerini yürütmüştür. Ticari işletmelerin uyguladığı Tekdüzen Hesap Planına göre kayıtlarını muhasebeleştirmişlerdir. 2006 sonrasında ise faktoring şirketlerinin denetimi ve gözetimi BDDK'ya devredilmiştir. Böylece faktoring şirketleri banka dışı finansal sektöre dahil edilmiştir. Faktoring şirketleri, Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına (TMS/TFRS) uygun Tekdüzen Hesap Planı ile muhasebe kayıtlarını gerçekleştirip raporlarını Standartla uyumlu bir şekilde hazırlayıp bağımsız denetimden onaylatan ve sonrasında sunan bir yapıya kavuşmuştur. Böylece ülkeler arasındaki finansal raporlama farklılıkları ortadan kaldırılarak, sektörün uluslararası finans alanında yer alabilmesine olanak sağlanmıştır.

TMS/TFRS ile veresiye, çek, senetli tüm alacaklar ve borçların bilanço gününde gerçeğe uygun değerleri ile raporlanması sağlanmış olmaktadır. Reeskont işleminin vergi kanunlarında uygulanması ihtiyari iken böylece zorunlu hale gelmektedir. Hesap planında yabancı para (YP) hesaplarına yer verilmesi nedeniyle, muhasebenin veri ve bilgi üretme verimliliği artırılabilmektedir. TMS/TFRS ile gelen bir yenilik de ticari kâr ve mali kârın farklılaşmasından doğan ertelenmiş verginin kayda alınabilmesidir.

Türkiye'de finans sektöründe yerini hızla alan faktoring sektörünün, muhasebe bilim dünyasında yeteri kadar itibar görmediği gözlemlenmiştir. Faktoring işlemlerinin muhasebeleştirilmesine yönelik çalışmaların daha çok teorik bazlı olduğu ve uygulamadan bazı yönlerde farklılaştığı tespit edilmiştir. Bu amaçla çalışmada birden fazla faktoring şirketinden alınan bilgiler dahilinde iskontolu faktoring işlemlerinin muhasebeleştirilmesi TMS/TFRS ile birleştirilerek aktarılmaya çalışılmıştır. Bu amaçla tespit edilen farklılıklar şöyle sıralanabilir:

- Uygulamada alacağın temlik alınıp satıcıya ödeme yapılmasına kadar geçen sürede 356 Faktoring İşlemlerinden Borçlar-TP hesabı kullanılmamaktadır. Temlik alınan alacakla ilgili faiz, komisyon ve BSMV düşüldükten sonra bakiye müşteriye ödenmektedir.

Dolayısıyla herhangi bir borçlanma söz konusu değildir. Literatürde ise, bu bakiye için 356 Faktoring İşlemlerinden Borçlar-TP hesabı kullanılmaktadır.

- Diğer bir farklılık ise, şüpheli hale gelerek karşılık ayrılmış alacak için sonrasında tahsilat yapıldığında ayrılmış olan karşılığın düzeltilmesi ile ilgilidir. Literatürde, karşılık ayrıldığında borçlandırılan 820 Karşılık ve Değer Düşme Giderleri-TP hesabı şüpheli alacaktan tahsilat yapıldığında iptal edilen karşılık kadar alacaklandırılır, 180 Özel Karşılıklar-TP (-) hesabı ise borçlandırılır. Uygulamada ise şüpheli alacaktan tahsilat olduğunda literatürde olduğu gibi 180 Özel Karşılıklar-TP (-) hesabı borçlandırılır, fakat 820 kodlu hesap kullanmaz. Karşılık iptalinin ne zaman yapıldığına bakılmaksızın iptal edilen karşılık, 790 Diğer Faiz Dışı Gelirler-TP hesabına gelir olarak kaydedilir.

Çalışmada faktoring işlemlerinin sadece bir yönü ele alınabilmiştir. Gelecekte yapılacak yeni çalışmalarla bu sınırlılığın ortadan kaldırılacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Akgüç, Ö. (1998). *Finansal yönetim*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Muhasebe Enstitüsü Yayınları.
- Akyol, Ş. (1984). *Borçlar hukuku (Özel borç ilişkileri)*. İstanbul: Fakülteler Matbaası.
- Alayemi S. A., Oyelele, O. A., & Adeoye E. T. (2015). Factoring as financing alternative: Reasons for non patronage in Nigeria. *American Journal of Economics, Finance and Management*, 1(5), 503-509.
- Aydın, D. (2011). *Dış ticaret işlemlerinin muhasebeleştirilmesi*. 4.Baskı, Eskişehir: TC Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Bellek, İ. B. (1994). Factoring işlemleri ve vergilendirme özellikleri. *Vergi Sorunları Dergisi*. 73, 58-69.
- Boran, N. Y. (1998). Factoring işlemleri. *Vergi Sorunları Dergisi*, 117, 16-27.
- Ceylan, A., & Korkmaz, T. (2008). *İşletmelerde finansal yönetim*. Bursa: Ekin Yayınları.
- Chen, S., Liang, L., & Zhao, Z. (2014). The financing role of factoring in China context. *International Business and Management*, 9(1), 103-110.
- De Francesco, R. (2003). No-fear factor: For professional clients who fear liability, an accounts receivable factoring plan can be a valuable asset protection tool. *Financial Planning*, Kasım.
- Ercan, M. K. (1991). Alternatif bir finansman tekniği olarak factoring ve Türkiye için önemi. *Uygulamalı Mevzuat Dergisi*, 16.
- Farag, I. A. (2013). Factoring and accounts receivable discounting. An evidence from the Egyptian market. <https://www.researchgate.net/publication/263697726>. (Erişim Tarihi: 4.4.2016).
- Günsoy, Y. (2010). *Dış ticaret işlemleri muhasebesi*. 6.Baskı, Bursa: Ekin Yayınevi.
- İbicioğlu, M. (2006). *Türkiye'de mali araçlar sektörünün mali sistem içindeki yeri ve finansal işlemlerinin mali istatistiklere yansıtılması*. Yayınlanmamış Uzmanlık Yeterlilik Tezi. Ankara: TCMB İstatistik Genel Müdürlüğü.

- İslamoğlu A. H. & Alnaçık, Ü. (2013). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: SPSS uygulamalı*. 3. Baskı. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Kaya, U. & Gerekan, B. (2011). Faktoring şirketi ve satıcı işletme açısından faktoring işlemlerinin muhasebeleştirilmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, 13(2), 73-102.
- Klapper, L. (2006). The role of factoring for financial small and medium enterprises. *Journal of Banking & Finance*, 30(11), 3111-3130.
- Michalski, G. (2008). Factoring and the firm value. *Facta Universitatis Economics and Organization*, 5(1), 31-38.
- Onursal, E. (2001). Dış ticaretin finansmanında factoring ve factoringin hukuki çerçevesi. *Dış Ticaret Dergisi*, 22, 65-84.
- Orheian, O.M. (2012). The advantages of using factoring, as financing technique on international transactions market. *Economy, Commerce and Tourism Series*, 4(1),1-6.
- Özulucan, A. (2009). Faktoring şirketlerince uygulanacak tekdüzen hesap planı ve izahnamesi çerçevesinde iskontolu faktoring işlemlerinin muhasebeleştirilmesi. *Mali Pusula*, 51, 15-31.
- Parasız, İ., & Yıldırım, K. (1994). *Uluslararası finansman teori ve uygulama/Dışa açık makro ekonomiye giriş*. Bursa: Ezgi Kitapevi.
- Salaberrios, I. J. (2016). The effects of using invoice factoring to fund a small business. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Minneapolis, Minnesota: Walden University.
- Sarısoy, T. (2011). *Tüm yönleriyle franchising, forfeiting, factoring, leasing işlemleri, vergi ve muhasebe uygulamaları rehberi*. Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları.
- Sarıgül, H.(2012, June). *Factoring as a financing option in Turkey: A comparative study*. International Istanbul Finance Congress, Istanbul Okan University.
- Silverman, H. R. (1949). Factoring as a financing device. *Harvard Business Review*, 27(5), 594-611.
- Soufani, K. (2001). The role of factoring in financing UK SMEs: A supply side analysis. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 8(1), 37-46.
- Stanciu, L, & Stanciu, L-M. (2013). Factoring-A modern alternative of exogenous financing and management of company receivables. *Land Forces Academy Review*, 18(4), 416-423.
- Tanrisever, F., Cetinay, H., Reindorp, M., & Fransoo, J. C. (2015). Reverse factoring for SME finance. Social Science research Network. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2183991> (Erişim Tarihi: 12.4.2016).
- TCMB (2015). *Finansal kiralama, faktoring ve finansman şirketlerinin istatistikleri*, 2015-4.
- Tekinalp, Ü. (1985). *Borçlar hukuku genel hükümler*. İstanbul.
- Toroslu, M. V. (2000). Factoring işlemleri. *Vergi Dünyası Dergisi*, 227, 137-141.
- Toroslu, M. V. (2011). *Hukuksal ve finansal açıdan factoring*. 3. Baskı, İstanbul: Vedat Kitapçılık.

- Toroslu, M. V. (2014). *Hukuksal ve finansal açıdan faktoring: Teorik boyutu, hukuksal boyutu, vergisel boyutu, muhasebe boyutu*. 4.Baskı, İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Tuncer, S. (1991). *Dünyada ve Türkiye’de factoring*. İktisadi Araştırmalar Vakfı Semineri, İstanbul: İktisadi Araştırmalar Vakfı.
- Vasilescu, L. G. (2010). *Factoring – financing alternative for SMEs*. 5th Annual MIDES International Conference, Kavala, 13-23.
- Yılmaz, Ö. (2012). *Factoring işlemlerinin muhasebesi*. İstanbul: Yalın Yayıncılık.
- Yolcu, M., & Sağlam, N. (2013). *Factoring şirketlerinde finansal raporlama*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- <http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Mevzuat/> (Erişim Tarihi: 26.03.2016)
- https://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Mevzuat/Bankacilik_Kanununa_Iliskin_Duzenlemeler/3396genelge2007-2.pdf (Erişim Tarihi: 20.5.2016)
- http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Mevzuat/FinansalK_Factoring_Finansman_Kanunu/13766finkir_fakt_fin_thp_24_12_2013.pdf (Erişim Tarihi: 25.3.2016)
- <http://ebulten.bddk.org.tr/AbBdmk#> (Erişim Tarihi: 19.4.2016)
- https://fci.nl/downloads/annual_review_2015.pdf (Erişim Tarihi: 29.3.2016)
- <http://fkb.org.tr/raporlar-ve-yayinlar/raporlar/uye-bagimsiz-denetim-raporlari/> (Erişim Tarihi: 29.3.2016)
- http://www.fkb.org.tr/Sites/1/upload/files/FAKTORING_SEKTORU_FKB_Web_Sayfasi-307.pdf (Erişim Tarihi: 25.3.2016)
- http://fkb.org.tr/Sites/1/upload/files/2015_04_FactoringSektor_DegerlendirmeRaporu-UYE-1192.pdf (Erişim Tarihi: 25.4.2016)
- http://fkb.org.tr/Sites/1/upload/files/Factoring_Sektoru_Ozet_Finansal_Veriler_2015_12-1185.pdf (Erişim Tarihi: 29.3.2016)
- <http://www.kpmgvergi.com/Blog/Pages/FullBlog.aspx?article=241> (Erişim Tarihi: 10.4.2016)
- <http://www.muhasebetr.com/yazarlarimiz/ismail/010> (Erişim Tarihi: 7.4.2016)
- <http://www.pressreader.com/turkey/ekonomist/20160103/281702613694375/textview> (Erişim Tarihi: 30.3.2016)
- <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/12/20131224-16.htm> (Erişim Tarihi: 7.4.2016)
- <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/12/20051231-52.htm> (Erişim Tarihi: 3.4.2016)
- http://www.sirinoglufactoring.com/i/content/45_1_2005.pdf (Erişim Tarihi: 10.5.2016)
- <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21864> (Erişim Tarihi: 31.3.2016)
- <http://www.vdffactoring.com.tr/tr/factoring-hakkinda/factoring-cesitleri.aspx> (Erişim Tarihi: 25.4.2016)